અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

(૨૦૧૨) ૨ એસ.સી.આર. ૬૮૫

મોડર્ન ડેન્ટલ કોલેજ એન્ડ રિસર્ચ સેન્ટર અને અન્ય

વિરુદ્ધ

મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય

(સિવિલ અપીલ નં. ૪૦૬૦/૨૦૦૯) માં આઈ.એ. નં. ૫૭ અને ૫૯

૩ એપ્રિલ, ૨૦૧૨

[ન્યાયમૂર્તિ દીપક વર્મા, ન્યાયમૂર્તિ ડૉ. બી.એસ. ચૌહાણ અને ન્યાયમૂર્તિ કે.એસ. રાધાકૃષ્ણન]

શિક્ષણ/શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ: મેડિકલ અને ડેન્ટલ કોલેજો – મધ્ય પ્રદેશ રાજ્યમાં ખાનગી બિન–અનુદાનિત મેડિકલ/ડેન્ટલ કોલેજો – પ્રવેશ – ખાલી રહેલી એનઆરઆઈ બેઠકો – શું ખાલી રહેલી એનઆરઆઈ બેઠકો જનરલ

*પૂલમાં તબદીલ કરવાની રહેશે અને રાજ્ય કક્ષાની સમિતિ દ્વારા લેવામાં આવતી કોમન એન્ટ્રન્સ ટેસ્ટ અથવા ખાનગી ડેન્ટલ અને મેડિકલ કોલેજોના એસોસિએશન દ્વારા લેવામાં આવતી કોમન એન્ટ્રન્સ ટેસ્ટના આધારે ભરવા માટે સમાન ભાગે વહેંચવાની રહેશે – ઠેરવવામાં આવ્યું: બિન–અનુદાનિત વ્યાવસાયિક શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ માટે *ઇનામદાર કેસમાં નિર્ધારિત કરેલી શરતોને આધીન રહીને, તેમના દ્વારા લેવામાં આવેલી પ્રવેશ પરીક્ષા મારફતે ખાલી રહેલી એનઆરઆઈ બેઠકો ભરવાનું ખુલ્લું છે – બિન–અનુદાનિત શૈક્ષણિક સંસ્થામાં રાજ્ય દ્વારા અનામતની નીતિ લાગુ કરી શકાશે નહીં કે રાજ્ય દ્વારા પોતાના હસ્તક લેવા માટે પ્રવેશનો કોઈ ક્વોટા કે ટકાવારી અલગ કાઢી શકાશે નહીં – ખાલી રહેલી એનઆરઆઈ બેઠકો ભરવાની બાબતમાં, **ટીએમએ પાઈ અને *ઇનામદાર કેસોમાં પ્રસ્થાપિત કરેલા સિદ્ધાંતો ***આર.ડી. ગાર્ડી કેસમાં સાચી રીતે લાગુ કરવામાં આવ્યા ન હતા – એમ.પી. એડમિશન રુલ્સ, ૨૦૦૮ – રુલ ૮ – મધ્ય પ્રદેશ નિજી વ્યાવસાયિક શિક્ષણ સંસ્થા (પ્રવેશ કા વિનિયમન એવમ શુલ્ક કા નિર્ધારણ) અધિનિયમ, ૨૦૦૭.*

***ટીએમએ પાઈ ફાઉન્ડેશન અને અન્ય વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય અને અન્ય* **(૨૦૦૨) ૮ એસ.સી.સી. ૪૮૧ : ૨૦૦૨ (૩) સપ્લિ. એસ.સી.આર. ૫૮૭;** ***ટીએમએ પાઈ ફાઉન્ડેશન અને અન્ય વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય અને અન્ય* **(૧૯૯૪) ૪ એસ.સી.સી. ૭૨૮;** ***ટીએમએ પાઈ ફાઉન્ડેશન અને અન્ય વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય અને અન્ય* **(૧૯૯૫) ૫ એસ.સી.સી. ૨૨૦ : ૧૯૯૫ (૨) સપ્લિ. એસ.સી.આર. ૬૦૮;** *એપી (પી) એન્જિ. કોલેજ*

મેનેજમેન્ટ એસોસિએશન વિરુદ્ધ આંધ્ર પ્રદેશ સરકાર **(૨૦૦૦) ૧૦ એસ.સી.સી. ૫૬૫;** **પી.એ. ઈનામદાર અને અન્ય વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય અને અન્ય* **(૨૦૦૫) ૬ એસ.સી.સી. ૫૩૭ : ૨૦૦૫ (૨) સપ્લિ. એસ.સી.આર. ૬૦૩ – પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.**

મોડર્ન ડેન્ટલ કોલેજ એન્ડ રિસર્ચ સેન્ટર અને અન્ય વિરુદ્ધ મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય **(૨૦૦૯) ૭ એસ.સી.સી. ૭૫૧ : ૨૦૦૯ (૯) એસ.સી.આર. ૮૪૫;** ****આર.ડી. ગાર્ડી મેડિકલ કોલેજ અને અન્ય વગેરે વિરુદ્ધ મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય* **(૨૦૧૦) ૧૦ એસ.સી.સી. ૨૨૫ : ૨૦૧૦ (૧૨) એસ.સી.આર. ૬૯૨ – નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.**

કેસ લો સંદર્ભ:

૨૦૦૨ (૩) સપ્લિ. એસ.સી.આર. ૫૮૭	**ફકરો ૩**	આધાર રાખવામાં આવ્યો
૨૦૦૫ (૨) સપ્લિ. એસ.સી.આર. ૬૦૩	**ફકરો ૩, ૧૧**	આધાર રાખવામાં આવ્યો
૨૦૦૯ (૯) એસ.સી.આર. ૮૪૫	**ફકરો ૪**	સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો
૨૦૧૦ (૧૨) એસ.સી.આર. ૬૯૨	**ફકરો ૫, ૭, ૮, ૧૨, ૧૩**	સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો
(૧૯૯૪) ૪ એસ.સી.સી. ૭૨૮	**ફકરો ૧૦**	આધાર રાખવામાં આવ્યો
૧૯૯૫ (૨) સપ્લિ.	**ફકરો ૧૦**	આધાર રાખવામાં

એસ.સી.આર. ૬૦૮		આવ્યો
(૨૦૦૦) ૧૦ એસ.સી.સી. ૫૬૫	**ફકરો ૧૦**	આધાર રાખવામાં આવ્યો

સિવિલ અપીલ હુકુમત: સિવિલ અપીલ નં. ૪૦૬૦/૨૦૦૯ માં આઈ.એ. નં. ૫૭ અને ૫૯.

જબલપુર ખાતેની મધ્ય પ્રદેશ હાઇકોર્ટના ડબલ્યુ.પી. નં. ૨૭૩૨/૨૦૦૯ માં તારીખ ૧૫.૦૫.૨૦૦૯ ના ચુકાદા અને હુકમ પરથી.

હાજર રહેલા પક્ષકારો તરફથી સી.એ. સુંદરમ, ડૉ. રાજીવ ધવન, પુનીત જૈન, સુશીલ કુમાર જૈન, પ્રગતિ નીખરા, સૂર્યનારાયણ સિંહ, બી.એસ. બાંઠિયા, વિકાસ ઉપાધ્યાય, ગૌરવ શર્મા, પ્રતિભા એમ. સિંહ, સુરભી મહેતા, અભિનવ મુખર્જી, અમિત કુમાર, અવિજિત મણિ ત્રિપાઠી, સુનીલ કુમાર જૈન, આર.સી. કોહલી, હરીશ પાંડે, ધર્મેન્દ્ર કુમાર સિંહા, અરુણ કુમાર બેરીવાલ, સંજય કે. અગ્રવાલ.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ કે.એસ. રાધાકૃષ્ણન દ્વારા આપવામાં આવેલ.

૧. મધ્ય પ્રદેશ રાજ્યમાં આવેલી ખાનગી બિન–અનુદાનિત મેડિકલ/ડેન્ટલ કોલેજોને સંબંધ છે ત્યાં સુધી, આ અરજીઓમાં અમારે એ પ્રશ્નનો નિર્ણય કરવાનો છે કે શું ખાલી રહેલી એનઆરઆઈ બેઠકો જનરલ પૂલમાં તબદીલ કરવાની રહેશે અને રાજ્ય કક્ષાની સમિતિ – વ્યાવસાયિક પરીક્ષા મંડળ (વ્યાપમ) દ્વારા લેવામાં આવતી કોમન એન્ટ્રન્સ ટેસ્ટના આધારે અથવા

એસોસિએશન ઓફ પ્રાઇવેટ ડેન્ટલ એન્ડ મેડિકલ કોલેજીસ (એપીડીએમસી) દ્વારા લેવામાં આવતી કોમન એન્ટ્રન્સ ટેસ્ટના આધારે ભરવા માટે સમાન ભાગે વહેંચવાની રહેશે.

૨. અહીંના અરજદારોએ મધ્ય પ્રદેશ નિજી વ્યાવસાયિક શિક્ષણ સંસ્થા (પ્રવેશ કા વિનિયમન એવમ શુલ્ક કા નિર્ધારણ) અધિનિયમ, ૨૦૦૭ (ટૂંકમાં 'સદર અધિનિયમ') અને તે હેઠળ ઘડવામાં આવેલા નિયમોની બંધારણીય માન્યતાને પડકારતી રિટ પિટિશન નં. ૨૭૩૨/૨૦૦૯ મધ્ય પ્રદેશ હાઇકોર્ટ (જબલપુર) સમક્ષ દાખલ કરી હતી. હાઇકોર્ટે તેના તારીખ ૧૫.૫.૨૦૦૯ ના ચુકાદા દ્વારા સદર અધિનિયમ અને નિયમો સામેના પડકારને ફગાવી દીધો હતો, પરંતુ ૨૦૦૯ ના રુલ ૧૦(૨)(૩) ની જોગવાઈઓને અધિકારબાહ્ય જાહેર કરી હતી. હાઇકોર્ટે એવું પણ ઠેરવેલ કે આ ચુકાદાથી વર્ષ ૨૦૦૯–૧૦ માટે વ્યાપમ દ્વારા અગાઉથી જ લેવામાં આવેલી કોમન એન્ટ્રન્સ ટેસ્ટને કોઈ અસર થશે નહીં. ઉપરોક્ત રિટ પિટિશનનો અન્ય સમાન બાબતોની સાથે નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો અને હાઇકોર્ટ દ્વારા એક સંયુક્ત ચુકાદો આપવામાં આવ્યો હતો.

૩. રિટ પિટિશન નં. ૨૭૩૨/૨૦૦૯ માં આપેલા ચુકાદાથી નારાજ થઈને, અહીંના અરજદારો દ્વારા સિવિલ અપીલ નં. ૪૦૬૦/૨૦૦૯ દાખલ કરવામાં આવી હતી. અપીલ દાખલ કરતી વખતે, આ કોર્ટની બેન્ચને પ્રથમ દર્શનીય રીતે જણાયું હતું કે અંડરગ્રેજ્યુએટ, ગ્રેજ્યુએટ અને પોસ્ટગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ/ડેન્ટલ કોલેજો માટે સમગ્ર પસંદગી પ્રક્રિયા અને ફી નિર્ધારણ રાજ્ય

સરકાર અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા નિયુક્ત એજન્સીઓને સોંપી દેતી સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓ *ટીએમએ પાઈ ફાઉન્ડેશન અને અન્ય વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય અને અન્ય* [(૨૦૦૨) ૮ એસ.સી.સી. ૪૮૧] (ટૂંકમાં '*પાઈ ફાઉન્ડેશન*') માં અગિયાર ન્યાયમૂર્તિઓની બેન્ચના ચુકાદા દ્વારા અને *પી.એ. ઈનામદાર અને અન્ય વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય અને અન્ય* [(૨૦૦૫) ૬ એસ.સી.સી. ૫૩૭] (ટૂંકમાં '*ઈનામદાર*') માં આપેલા ચુકાદા દ્વારા પ્રસ્થાપિત કરેલા સિદ્ધાંતોથી વિપરીત અને અસંગત હતી. કોર્ટે એવું પણ અવલોકન કર્યું હતું કે જો ૨૦૦૭ ના અધિનિયમને શબ્દશઃ વાંચવામાં આવે તો તે ગેરબંધારણીય બની જશે, પરંતુ મધ્ય પ્રદેશ રાજ્યમાં ખાનગી બિન–અનુદાનિત મેડિકલ/ડેન્ટલ કોલેજોમાં વર્ષ ૨૦૦૯–૧૦ માટેના પ્રવેશ અંગે વચગાળાની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી હતી; તે હુકમનો અમલી ભાગ નીચે મુજબ વંચાય છે:

> "તેથી, અમે નિર્દેશ આપીએ છીએ કે મધ્ય પ્રદેશ રાજ્યમાં ખાનગી બિન–અનુદાનિત મેડિકલ/ડેન્ટલ કોલેજોમાં પ્રવેશ પ્રથમ ૧૫% એનઆરઆઈ બેઠકો (જે ઈનામદાર કેસના ફકરા ૧૩૧ મુજબ ખાનગી સંસ્થાઓ દ્વારા ભરી શકાય છે) બાદ કરીને, અને અંડરગ્રેજ્યુએટ તેમજ પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ માટે ૮૫% બેઠકોમાંથી અડધી બેઠકો રાજ્ય સરકાર દ્વારા ખુલ્લી સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા મારફતે ભરવા માટે અને બાકીની અડધી બેઠકો ખાનગી મેડિકલ અને ડેન્ટલ કોલેજોના એસોસિએશન દ્વારા ભરવા માટે ફાળવીને કરવામાં આવશે. રાજ્ય સરકાર તેમજ ખાનગી મેડિકલ અને ડેન્ટલ કોલેજોનું એસોસિએશન બંને આ હેતુ માટે તેમની

પોતાની અલગ પ્રવેશ પરીક્ષા યોજશે. જ્યાં સુધી "એનઆરઆઈ બેઠકો" નો સંબંધ છે, તે અગાઉ જે રીતે ભરવામાં આવતી હતી તે જ રીતે સદર અધિનિયમ અને નિયમો હેઠળ કરવામાં આવેલી જોગવાઈ મુજબ ભરવામાં આવશે."

૪. કોર્ટે એવું પણ અવલોકન કર્યું હતું કે જે ઉકેલ પર પહોંચવામાં આવ્યું છે તે કદાચ સંપૂર્ણ ન હોય, પરંતુ તેણે માત્ર શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૦૯–૧૦ માટે પ્રવેશ અંગે શ્રેષ્ઠ મધ્યમ માર્ગ શોધવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. જોકે, એવી ભલામણ કરવામાં આવી હતી કે ભવિષ્યના શૈક્ષણિક સત્રો માટે પણ તેનો વિચાર કરવામાં આવી શકે છે. કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલો હુકમ *મોડર્ન ડેન્ટલ કોલેજ એન્ડ રિસર્ચ સેન્ટર અને અન્ય વિરુદ્ધ મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય* [(૨૦૦૯) ૭ એસ.સી.સી. ૭૫૧] (ટૂંકમાં *મોડર્ન ડેન્ટલ કોલેજ*) માં રિપોર્ટ થયેલો છે.

૫. ઉપરોક્ત વ્યવસ્થા દર્શાવે છે કે બિન–અનુદાનિત ખાનગી મેડિકલ અને ડેન્ટલ કોલેજોમાં કુલ મંજૂર થયેલી પ્રવેશ સંખ્યાના ૧૫% બેઠકો એનઆરઆઈ વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવા માટે અલગ રાખવામાં આવી હતી અને બાકીની ૮૫% બેઠકો રાજ્ય દ્વારા લેવામાં આવતી પરીક્ષા અને કોલેજો દ્વારા લેવામાં આવતી કોમન એન્ટ્રન્સ ટેસ્ટ મારફતે સમાન ભાગે ભરવામાં આવશે. હવે વિવાદ માત્ર પૂરતા એનઆરઆઈ વિદ્યાર્થીઓના અભાવે ખાલી રહેલી એનઆરઆઈ બેઠકો અંગે અને તે બેઠકો કઈ રીતે ભરવી તે બાબતે જ છે. રાજ્યએ એવું વલણ જાળવી રાખ્યું છે કે તે ખાલી રહેલી બેઠકો પણ જનરલ

પૂલમાં જશે અને રાજ્ય તથા કોલેજો બંને દ્વારા સમાન ભાગે વહેંચવામાં આવશે. રાજ્ય દ્વારા આવું વલણ *આર.ડી. ગાર્ડી મેડિકલ કોલેજ અને અન્ય વગેરે વિરુદ્ધ મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય* (૨૦૧૦) ૧૦ એસ.સી.સી. ૨૨૫ (ટૂંકમાં *ગાર્ડી મેડિકલ કોલેજ*) માં તારીખ ૩૦.૯.૨૦૧૦ ના રોજ આપેલા ચુકાદામાં ખાલી રહેલી એનઆરઆઈ બેઠકો ભરવા બાબતે આ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા અર્થઘટનના આધારે લેવામાં આવ્યું હતું, જેમાં એમ.પી. એડમિશન રુલ્સ, ૨૦૦૮ ના રુલ ૮ નું અર્થઘટન કરતી વખતે આ કોર્ટની બે ન્યાયમૂર્તિઓની બેન્ચે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

> "ઉપરોક્તનું સાદું વાંચન એ બાબતે કોઈ શંકાને સ્થાન રહેવા દેતું નથી કે ખાલી રહેલી એનઆરઆઈ બેઠકો મધ્ય પ્રદેશ વ્યાવસાયિક પરીક્ષા મંડળ દ્વારા અથવા તે હેતુ માટે રાજ્ય સરકાર દ્વારા અધિકૃત કરેલી કોઈપણ અન્ય એજન્સી દ્વારા લેવામાં આવેલી રાજ્ય–કક્ષાની કોમન એન્ટ્રન્સ ટેસ્ટમાં ઉમેદવારોના મેરિટના આધારે ભરવા માટે જનરલ પૂલમાં તબદીલ કરવાની હતી. તેથી, એનઆરઆઈ ક્વોટામાં ખાલી રહેલી બેઠકોને જનરલ પૂલના ભાગ તરીકે ગણવાની હતી અને એકવાર તેમ કરવામાં આવે એટલે આ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમની શરતો મુજબ સદર બેઠકોમાંથી કોલેજનો હિસ્સો ૫૦% રહેશે. તે દૃષ્ટિએ, હાઇકોર્ટે સાચી રીતે જ ઠેરવેલ છે કે જ્યારે સંચાલક મંડળ એનઆરઆઈ ક્વોટામાં ખાલી રહેલી ૫ બેઠકો ભરવામાં વાજબી હતું, ત્યારે બાકીની ૫ બેઠકો રુલ

૮ માં ઉલ્લેખિત પ્રવેશ પરીક્ષાના આધાર સિવાય અન્યથા ભરી શકાઈ ન હોત."

ઉપરોક્ત કેસમાં કોર્ટ શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૧૦–૧૧ માટેના પ્રવેશો અંગે કાર્યવાહી કરી રહી હતી.

૬. રાજ્ય સરકારે મધ્ય પ્રદેશ પ્રાઇવેટ મેડિકલ એન્ડ ડેન્ટલ અંડર ગ્રેજ્યુએટ કોર્સ એન્ટ્રન્સ એક્ઝામિનેશન રુલ્સ, ૨૦૧૧ ઘડતી વખતે તારીખ ૩૦.૯.૨૦૧૦ ના ઉપરોક્ત ચુકાદાના ચોક્કસ સંદર્ભ સાથે ખાલી રહેલી એનઆરઆઈ બેઠકો અંગે રુલ ૫ સમાવિષ્ટ કર્યો હતો. સદર રુલ નીચે મુજબ વંચાય છે:

"અનામત: દરેક સંસ્થાને પ્રવેશ અને ફી નિયમનકારી સમિતિ દ્વારા નિર્ધારિત કરેલી રીત મુજબ, માત્ર એનઆરઆઈ ઉમેદવારો દ્વારા મંજૂર થયેલી બેઠકોના ૧૫% સુધીની બેઠકો ભરવાની પરવાનગી આપવામાં આવશે. આ એનઆરઆઈ બેઠકો અલગ કાઉન્સેલિંગ મારફતે ભરવામાં આવશે. ખાલી રહેતી એનઆરઆઈ બેઠકોને સિવિલ અપીલ નં. ૮૪૨૯–૮૪૩૦/૨૦૧૦ માં તારીખ ૩૦.૯.૨૦૧૦ ના નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટના હુકમ મુજબ બિન–એનઆરઆઈ ઉમેદવારોના કાઉન્સેલિંગમાં ભેળવી દેવામાં આવશે."

૭. અરજદારોએ એ બાબત ધ્યાનમાં લઈને કે *ગાર્ડી મેડિકલ કોલેજ* માં તારીખ ૩૦.૯.૨૦૧૦ નો ચુકાદો ખાલી રહેલી એનઆરઆઈ બેઠકો ભરવાની

બાબતમાં બિન–અનુદાનિત શૈક્ષણિક સંસ્થાઓના અધિકારોને ગંભીર રીતે અસર કરશે, *મોડર્ન ડેન્ટલ કોલેજ* તેમજ *આર.ડી. ગાર્ડી મેડિકલ કોલેજ* માં બે ન્યાયમૂર્તિઓની બેન્ચ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમોમાં યોગ્ય ફેરફાર / સ્પષ્ટતા કરવા માટે સિવિલ અપીલ નં. ૪૦૬૦/૨૦૦૯ માં વર્ષ ૨૦૧૧ ની આઈ.એ. નં. ૫૧–૫૨ દાખલ કરી હતી. આ અરજીઓ તારીખ ૧.૮.૨૦૧૧ ના રોજ આ કોર્ટની બે ન્યાયમૂર્તિઓની બેન્ચ સમક્ષ સુનાવણી માટે આવી હતી અને આ કોર્ટે નીચે મુજબનો હુકમ પસાર કર્યો હતો:

> "અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે નીચે ટાંકેલા, આર.ડી. ગાર્ડી મેડિકલ કોલેજ અને અન્ય વગેરે વિરુદ્ધ મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય [(૨૦૧૦) ૧૦ એસ.સી.સી. ૨૨૫] ના કેસમાં આપવામાં આવેલા બે ન્યાયમૂર્તિઓની બેન્ચના ચુકાદાના ફકરા ૨૮ માં કરવામાં આવેલા અવલોકનો:
>
> ૨૮. ઉપરોક્તનું સાદું વાંચન એ બાબતે કોઈ શંકાને સ્થાન રહેવા દેતું નથી કે ખાલી રહેલી એનઆરઆઈ બેઠકો મધ્ય પ્રદેશ વ્યાવસાયિક પરીક્ષા મંડળ દ્વારા અથવા તે હેતુ માટે રાજ્ય સરકાર દ્વારા અધિકૃત કરેલી કોઈપણ અન્ય એજન્સી દ્વારા લેવામાં આવેલી રાજ્ય–કક્ષાની કોમન એન્ટ્રન્સ ટેસ્ટમાં ઉમેદવારોના મેરિટના આધારે ભરવા માટે જનરલ પૂલમાં તબદીલ કરવાની હતી. તેથી, એનઆરઆઈ ક્વોટામાં ખાલી રહેલી બેઠકોને જનરલ પૂલના ભાગ તરીકે ગણવાની હતી અને એકવાર તેમ

કરવામાં આવે એટલે આ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમની શરતો મુજબ સદર બેઠકોમાંથી કોલેજનો હિસ્સો ૫૦% રહેશે. તે દૃષ્ટિએ, હાઇકોર્ટે સાચી રીતે જ ઠેરવેલ છે કે જ્યારે સંચાલક મંડળ એનઆરઆઈ ક્વોટામાં ખાલી રહેલી ૫ બેઠકો ભરવામાં વાજબી હતું, ત્યારે બાકીની ૫ બેઠકો રુલ ૮ માં ઉલ્લેખિત પ્રવેશ પરીક્ષાના આધાર સિવાય અન્યથા ભરી શકાઈ ન હોત.

અને નીચે ટાંકેલા, ટી.એમ.એ. પાઈ ફાઉન્ડેશન અને અન્ય વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય અને અન્ય [(૧૯૯૫) ૫ એસ.સી.સી. ૨૨૦], જે ત્રણ ન્યાયમૂર્તિઓની બેન્ચનો ચુકાદો છે, તેના ફકરા ૨૭(૧) માં કરવામાં આવેલા અવલોકનો વચ્ચે કંઈક વિરોધાભાસ હોવાનું જણાય છે:

"૨૭(૧) જ્યાં સુધી એનઆરઆઈ ક્વોટાનો સંબંધ છે, તે ચાલુ શૈક્ષણિક વર્ષ માટે પંદર ટકા નિર્ધારિત કરવામાં આવે છે. સંચાલક મંડળ માટે ઉપરોક્ત નિર્દિષ્ટ ટકાવારી સુધી એનઆરઆઈ વિદ્યાર્થીઓ અને વિદેશી વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવાનું ખુલ્લું રહેશે, અને સદર ક્વોટાની અંદર મેરિટના ક્રમમાં, પોતાની મેળે વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવાનું તેમના માટે ખુલ્લું રહેશે. આ નિર્દેશ એક સામાન્ય નિર્દેશ રહેશે અને જ્યાં પ્રવેશને આખરી ઓપ આપવામાં આવ્યો નથી તેવા તમામ રાજ્યોના કિસ્સામાં લાગુ પડશે. જોકે, એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે આ નિર્દેશને કારણે, જે

વિદ્યાર્થીને અગાઉથી જ પ્રવેશ આપવામાં આવેલ છે તેને ખલેલ પહોંચાડવામાં આવશે નહીં કે દૂર કરવામાં આવશે નહીં."

તેથી, કોર્ટે આ બાબતને લાર્જર બેન્ચ સમક્ષ મોકલી આપી હતી. જોકે, વર્ષ ૨૦૧૧–૨૦૧૨ પૂર્ણ થવા આવ્યું ત્યાં સુધીમાં લાર્જર બેન્ચ આ દેખીતા વિરોધાભાસનું નિરાકરણ લાવી શકી ન હતી અને તેથી, આ કોર્ટની બે ન્યાયમૂર્તિઓની બેન્ચે તેના તારીખ ૨૩.૯.૨૦૧૧ ના હુકમ દ્વારા આઈ.એ. નં. ૫૧ અને ૫૨ બંનેનો નિકાલ કર્યો હતો.

૮. તે જ મુદ્દો હવે શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૧૨–૧૩ માટે ફરીથી ઉપસ્થિત થયો છે, તેથી ખાલી રહેલી એનઆરઆઈ બેઠકો કેવી રીતે ભરવી તે અંગે *મોડર્ન ડેન્ટલ કોલેજ* માં તારીખ ૨૭.૫.૨૦૦૯ ના હુકમ અને *આર.ડી. ગાર્ડી મેડિકલ કોલેજ* માં આ કોર્ટના તારીખ ૩૦.૯.૨૦૧૦ ના ચુકાદા અંગે સ્પષ્ટતા કરવી જરૂરી છે. સદર હેતુ માટે, અરજદારોએ વર્ષ ૨૦૧૧ ની આઈ.એ. નં. ૫૭–૫૯ દાખલ કરી છે, જે તારીખ ૯.૧૨.૨૦૧૧ ના રોજ આ કોર્ટની બે ન્યાયમૂર્તિઓની બેન્ચ સમક્ષ સુનાવણી માટે આવી હતી અને કોર્ટે હુકમ કર્યો હતો કે આ અરજીઓને બંધારણીય બેન્ચ સમક્ષ મૂકવામાં આવે.

૯. બંધારણીય બેન્ચને મોકલવામાં આવેલો મુખ્ય મુદ્દો ટૂંક સમયમાં સુનાવણી માટે આવે તેવી શક્યતા ન હોવાથી અને ખાલી રહેલી બેઠકો અંગે આઈ.એ. માં રજૂ કરવામાં આવેલો મુદ્દો તાકીદના સ્વરૂપનો હોવાથી, અમારા દ્વારા તેની વિચારણા કરવામાં આવી છે. આથી, ભારતના નામદાર મુખ્ય

ન્યાયમૂર્તિ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમ અન્વયે આ અરજીઓ અમારી સમક્ષ વિચારણા માટે આવી છે.

૧૦. અમે વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલ – શ્રી સી.એ. સુંદરમ અને ડૉ. રાજીવ ધવનને અને મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય તરફથી વિદ્વાન કાઉન્સેલ – શ્રી બી.એસ. બાંઠિયાને સાંભળ્યા છે. અમે શરૂઆતમાં જ એ નિર્દિષ્ટ કરી શકીએ છીએ કે હાલની અરજીઓમાં, અમને માત્ર એ પ્રશ્ન સાથે સંબંધ છે કે અપીલનો આખરી નિકાલ થાય ત્યાં સુધી વર્ષ ૨૦૧૨–૧૩ માટે ખાલી રહેલી એનઆરઆઈ બેઠકો કેવી રીતે અને કયા પ્રકારે ભરવી, જે મુદ્દો અમારા મતે હવે અનિર્ણિત રહ્યો નથી. આ કોર્ટે અગાઉ વિવિધ ચુકાદાઓમાં એનઆરઆઈ ક્વોટા ઊભો કરવાના હેતુ અને ઉદ્દેશ્ય તેમજ તે ક્વોટા કઈ રીતે ભરવાનો હતો તે બાબતની છણાવટ કરી હતી. *ટીએમએ પાઈ ફાઉન્ડેશન અને અન્ય વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય અને અન્ય* (૧૯૯૪) ૪ એસ.સી.સી. ૭૨૮ માં આ કોર્ટની ત્રણ ન્યાયમૂર્તિઓની બેન્ચને એનઆરઆઈ ક્વોટામાં ખાલી રહેલી બેઠકો કેવી રીતે ભરવી તે અંગે વિચારણા કરવાનો પ્રસંગ આવ્યો હતો અને નીચે મુજબ હુકમ કર્યો હતો:

> "જ્યાં સુધી એનઆરઆઈ ક્વોટાનો સંબંધ છે, અમે ગયા વર્ષે તે ૧૫% તરીકે નિર્ધારિત કર્યો હતો. અમે લઘુમતી સંસ્થાઓના સંબંધમાં એનઆરઆઈ ક્વોટા ૫% તરીકે નિર્ધારિત કર્યો હતો. જોકે એનઆરઆઈ ક્વોટા સામાન્ય રીતે ૫% થી વધુ હોવો જોઈએ નહીં, પરંતુ ફીના માળખામાં થયેલા ઘટાડાને ધ્યાનમાં રાખીને અમે આ વર્ષ માટે તે (કુલ

બેઠકોના) ૧૦% તરીકે નિર્ધારિત કરીએ છીએ. *અમે વધુમાં એ સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે જો એનઆરઆઈ ક્વોટામાં કોઈ બેઠક ખાલી રહે, તો તે સંચાલક મંડળ દ્વારા તેની વિવેકબુદ્ધિ મુજબ ભરી શકાશે."*

ત્યારબાદ આ કોર્ટની અન્ય ત્રણ ન્યાયમૂર્તિઓની બેન્ચે *ટીએમએ પાઈ ફાઉન્ડેશન અને અન્ય વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય અને અન્ય* (૧૯૯૫) ૫ એસ.સી.સી. ૨૨૦ માં પણ તે જ મતને સમર્થન આપ્યું હતું અને ઠેરવેલ કે સંચાલક મંડળ માટે તે ક્વોટાની અંદર એનઆરઆઈ વિદ્યાર્થીઓ અને વિદેશી વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવાનું ખુલ્લું રહેશે અને જો તેઓ ઉપરોક્ત નિર્દિષ્ટ ટકાવારી સુધી એનઆરઆઈ અથવા વિદેશી વિદ્યાર્થીઓ મેળવી શકે તેમ ન હોય, તો તેમના માટે સદર ક્વોટાની અંદર મેરિટના ક્રમમાં, પોતાની મેળે વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવાનું ખુલ્લું રહેશે. વર્ષ ૧૯૯૫–૯૬ માટે એનઆરઆઈ ક્વોટા અંગેના હુકમનો અમલી ભાગ નીચે મુજબ હતો:

"(૧) જ્યાં સુધી એનઆરઆઈ ક્વોટાનો સંબંધ છે, તે ચાલુ શૈક્ષણિક વર્ષ માટે પંદર ટકા નિર્ધારિત કરવામાં આવે છે. *સંચાલક મંડળ માટે આ ક્વોટાની અંદર એનઆરઆઈ વિદ્યાર્થીઓ અને વિદેશી વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવાનું ખુલ્લું રહેશે અને જો તેઓ ઉપરોક્ત નિર્દિષ્ટ ટકાવારી સુધી એનઆરઆઈ અથવા વિદેશી વિદ્યાર્થીઓ મેળવી શકે તેમ ન હોય, તો તેમના માટે સદર ક્વોટાની અંદર મેરિટના ક્રમમાં, પોતાની મેળે વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવાનું ખુલ્લું રહેશે. આ નિર્દેશ એક સામાન્ય નિર્દેશ*

રહેશે અને જ્યાં પ્રવેશને આખરી ઓપ આપવામાં આવ્યો નથી તેવા તમામ રાજ્યોના કિસ્સામાં લાગુ પડશે. જોકે, એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે આ નિર્દેશને કારણે, જે વિદ્યાર્થીને અગાઉથી જ પ્રવેશ આપવામાં આવેલ છે તેને ખલેલ પહોંચાડવામાં આવશે નહીં કે દૂર કરવામાં આવશે નહીં."

આ કોર્ટ દ્વારા *એપી (પી) એન્જિ. કોલેજ મેનેજમેન્ટ એસોસિએશન વિરુદ્ધ આંધ્ર પ્રદેશ સરકાર* (૨૦૦૦) ૧૦ એસ.સી.સી. પ૬૫ માં પણ આવો જ હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. બે ન્યાયમૂર્તિઓની બેન્ચના હુકમનો અમલી ભાગ નીચે મુજબ વંચાય છે:

"૪. પક્ષકારોના વિદ્વાન કાઉન્સેલને સાંભળ્યા બાદ, અમે નિર્દેશ આપીએ છીએ કે આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્ય આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્યમાં આવેલી ખાનગી એન્જિનિયરિંગ કોલેજોમાં ૫% એનઆરઆઈ ક્વોટા આ કોર્ટ દ્વારા અગાઉ નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો તે રીતે ભરવાની પરવાનગી આપશે અને ખાનગી એન્જિનિયરિંગ કોલેજોના સંચાલક મંડળને માત્ર ચાલુ શૈક્ષણિક વર્ષ માટે જ નહીં પરંતુ પડતર કેસોમાં આ કોર્ટ દ્વારા મુખ્ય બાબતનો નિર્ણય કરવામાં આવે ત્યાં સુધી, પછીના ક્રમિક શૈક્ષણિક વર્ષો માટે પણ સરકાર દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવેલા મેરિટ, લાયકાત અને ફીના માળખાના માપદંડોને આધીન રહીને, પોતાની વિવેકબુદ્ધિ મુજબ ખાલી રહેલો એનઆરઆઈ ક્વોટા ભરવાની પરવાનગી આપશે."

૧૧. અમે આ સંબંધમાં *પી.એ. ઈનામદાર વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય* [(૨૦૦૫) ૬ એસ.સી.સી. ૫૩૭] માં સાત ન્યાયમૂર્તિઓની બેન્ચના ચુકાદાનો પણ સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ, જેમાં આ કોર્ટે બિન-અનુદાનિત લઘુમતી અને બિન-લઘુમતી શૈક્ષણિક સંસ્થાઓના અધિકારોની ચર્ચા કરી હતી અને ઠેરવેલ કે રાજ્ય પ્રવેશનું નિયમન કે નિયંત્રણ એવી રીતે કરી શકે નહીં કે જેથી આવી ખાનગી સંસ્થાઓમાં પોતાની વિવેકબુદ્ધિ મુજબ ભરવા માટે ઉપલબ્ધ બેઠકોમાંથી રાજ્ય દ્વારા પસંદ કરાયેલા ઉમેદવારોને જાણે કે રાજ્ય પોતે ઉપલબ્ધ બેઠકો ભરી રહ્યું હોય તેમ હિસ્સો જતો કરવા માટે તેમને ફરજ પાડવામાં આવે. કોર્ટે ઠેરવેલ કે તે બેઠકોના રાષ્ટ્રીયકરણ સમાન ગણાશે, બિન-અનુદાનિત વ્યાવસાયિક સંસ્થાઓમાં ઉપલબ્ધ બેઠકો પર રાજ્યની બેઠકોનો આવો ક્વોટા લાદવો અથવા રાજ્યની અનામત નીતિ લાગુ કરવી એ ખાનગી વ્યાવસાયિક શૈક્ષણિક સંસ્થાઓના અધિકાર અને સ્વાયત્તતા પર ગંભીર અતિક્રમણ રચતા કૃત્યો છે. એવો પણ હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો કે બેઠકોને આ રીતે હસ્તક લેવાનું કૃત્ય બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૦(૧) ના અર્થમાં લઘુમતીના હિતમાં નિયમનકારી પગલું અથવા અનુચ્છેદ ૧૯(૬) ના અર્થમાં વાજબી નિયંત્રણ પણ ઠેરવી શકાય નહીં.

ઈનામદાર કેસમાં આમ જણાવ્યા બાદ એનઆરઆઈ બેઠકો અંગે પણ વિચારણા કરવામાં આવી હતી. ચુકાદાના ફકરા ૧૩૧ માં, કોર્ટે માત્ર એ પ્રશ્નની જ ચર્ચા કરી હતી કે એનઆરઆઈ બેઠકો કેવી રીતે ભરવાની રહેશે: પ્રથમ, એવો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો કે બેઠકોનો ઉપયોગ સદ્‌ભાવનાપૂર્વક માત્ર

એનઆરઆઈ દ્વારા અને તેમના બાળકો અથવા પાલ્યો માટે જ થવો જોઈએ. વધુમાં, એવો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો કે ક્વોટાની અંદર, મેરિટની સંપૂર્ણ અવગણના થવી જોઈએ નહીં. વધુમાં, એવો પણ હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો કે આવા એનઆરઆઈ પાસેથી જે કોઈપણ સ્વરૂપે નાણાંની રકમ એકત્રિત કરવામાં આવે, તેનો ઉપયોગ સમાજના આર્થિક રીતે નબળા વર્ગોના વિદ્યાર્થીઓ કે જેમને શૈક્ષણિક સંસ્થા સુવ્યાખ્યાયિત માપદંડોના આધારે તેમની ફીની રાહત દરે ચુકવણી પર પ્રવેશ આપી શકે, તેમના લાભ માટે થવો જોઈએ.

વધુમાં, *ઈનામદાર* કેસના ફકરા ૧૩૨ માં, એવું પણ સ્પષ્ટપણે ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે લઘુમતી અથવા બિન–લઘુમતી બિન–અનુદાનિત શૈક્ષણિક સંસ્થામાં રાજ્ય દ્વારા અનામતની નીતિ લાગુ કરી શકાશે નહીં કે રાજ્ય દ્વારા પોતાના હસ્તક લેવા માટે પ્રવેશનો કોઈ ક્વોટા કે ટકાવારી અલગ કાઢી શકાશે નહીં.

૧૨. અમારો એવો સુવિચારિત મત છે કે એનઆરઆઈ બેઠકો ભરવાની બાબતમાં આ કોર્ટની લાર્જર બેન્ચો દ્વારા પ્રસ્થાપિત કરવામાં આવેલા ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતોને એમ.પી. એડમિશન રુલ્સ, ૨૦૦૮ ના રુલ ૮ નું અર્થઘટન કરતી વખતે આ કોર્ટ દ્વારા *આર.ડી. ગાર્ડી મેડિકલ કોલેજ* માં સાચી રીતે સમજવામાં કે લાગુ કરવામાં આવ્યા ન હતા. *આર.ડી. ગાર્ડી મેડિકલ કોલેજ* માં નોંધવામાં આવેલું એ તારણ કે બિન–અનુદાનિત વ્યાવસાયિક કોલેજોમાં એનઆરઆઈ ક્વોટામાં ખાલી રહેલી બેઠકોને જનરલ પૂલના ભાગ તરીકે ગણવી જોઈએ અને

રાજ્ય તથા બિન–અનુદાનિત વ્યાવસાયિક કોલેજો દ્વારા સમાન ભાગે વહેંચવી જોઈએ, તે *પાઈ ફાઉન્ડેશન* માં અગિયાર ન્યાયમૂર્તિઓની બેન્ચ, *ઈનામદાર* તેમજ અગાઉ ઉલ્લેખિત *પાઈ ફાઉન્ડેશન* માં ત્રણ ન્યાયમૂર્તિઓની બેન્ચ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાઓમાં પ્રસ્થાપિત કરેલા સિદ્ધાંતોથી વિપરીત જાય છે. *આર.ડી. ગાર્ડી મેડિકલ કોલેજ* માં આપવામાં આવેલું ખોટું અર્થઘટન મધ્ય પ્રદેશ પ્રાઇવેટ મેડિકલ એન્ડ ડેન્ટલ અંડર ગ્રેજ્યુએટ કોર્સ એન્ટ્રન્સ એક્ઝામિનેશન રુલ્સ, ૨૦૧૧ ના રુલ ૫ માં પણ સમાવિષ્ટ થયેલું જણાય છે, જે અમારા મતે કાયદેસર રીતે ટકાવી શકાય નહીં.

૧૩. તેથી, અમે બંને અરજીઓ મંજૂર કરવા અને *આર.ડી. ગાર્ડી મેડિકલ કોલેજ* માં આ કોર્ટના બે વિદ્વાન ન્યાયમૂર્તિઓ દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્દેશને ઉલટાવવા તરફ ઝૂકીએ છીએ અને ઠેરવીએ છીએ કે બિન–અનુદાનિત વ્યાવસાયિક શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ માટે અપીલનો નિકાલ થાય ત્યાં સુધી વર્ષ ૨૦૧૨–૧૩ માટે અને ત્યારપછીના વર્ષો માટે *ઈનામદાર* માં નિર્ધારિત કરેલી શરતોને આધીન રહીને ચુસ્તપણે મેરિટના આધારે, તેમના દ્વારા લેવામાં આવેલી પ્રવેશ પરીક્ષા મારફતે ખાલી રહેલી એનઆરઆઈ બેઠકો ભરવાનું ખુલ્લું છે.

૧૪. સિવિલ અપીલ નં. ૪૦૬૦/૨૦૦૯ માં વર્ષ ૨૦૧૧ ની આઈ.એ. નં. ૫૭ અને ૫૯ ઉપર જણાવેલી હદ સુધી મંજૂર કરવામાં આવે છે અને ઉપરોક્ત ફેરફારો અને સ્પષ્ટતાઓના આધારે તેનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

ડી.જી.

વચગાળાની અરજીઓનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો.

વિષય: બિન–અનુદાનિત વ્યાવસાયિક શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ ઈનામદાર કેસની શરતોને આધીન રહીને ચુસ્તપણે મેરિટના આધારે પોતાની પ્રવેશ પરીક્ષા મારફતે ખાલી રહેલી એનઆરઆઈ બેઠકો ભરી શકે છે.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.